

วิเคราะห์การปกป้องคุ้มครองคณะสงฆ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
An Analysis of Sangha Protection as Appeared in Buddhist
Scripture

พระครูวิสาลาสรณาท (อุดม อติพโล)¹

Phrakhru Wisalsaranat (Udom Atibalo)¹

E-mail: visaudom123@gmail.com¹

Received: November 21, 2025 Revised: December 12, 2025 Accepted: December 17, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักการและวิธีการปกป้องคุ้มครองคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทในรักษาสถานภาพและบทบาทผู้นำทางจิตใจท่ามกลางความไม่มั่นคงในสังคม ระเบียบวิธีวิจัยเป็นเชิงเอกสารโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า การปกป้องคุ้มครองพระภิกษุสงฆ์ของพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นกลไกสำคัญที่พระพุทธองค์ทรงวางรากฐานไว้ด้วยพระธรรมและพระวินัย เพื่อธำรงความบริสุทธิ์ของคณะสงฆ์และป้องกันความเสื่อมเสียต่อพระศาสนา หากพระภิกษุมีการกระทำอันเป็นการละเมิดพระวินัยก็ต้องเข้าสู่กระบวนการอธิกรณ์ตามที่บัญญัติไว้ และในกรณีร้ายแรงย่อมต้องลาสิกขา ทั้งนี้หมวดต่าง ๆ ของพระธรรมวินัยล้วนมีบทบาทในการคุ้มครองคณะสงฆ์ ทั้งในด้านการควบคุมพฤติกรรม การรักษาสมณะสังวร และการป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้งในหมู่สงฆ์ ซึ่งถือเป็นการปกป้องคณะสงฆ์อย่างแท้จริงตามเจตนารมณ์ของพระผู้มีพระภาค สำหรับการคุ้มครองพระสงฆ์ในบริบทสังคมปัจจุบัน เห็นควรให้มหาเถรสมาคมดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับทางคณะสงฆ์อย่างเคร่งครัด เพื่อเสริมสร้างมาตรฐานด้านธรรมวินัยและความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ ขณะเดียวกันรัฐควรสนับสนุนงบประมาณสำหรับศูนย์กฎหมายเพื่อปกป้องคุ้มครองคณะสงฆ์ รวมถึงพิจารณาจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือทางกฎหมายแก่พระสงฆ์ เพื่อเป็นกลไกสนับสนุนเชิงโครงสร้าง นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้สหภาพนายความและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านกฎหมายเบื้องต้นแก่พระสงฆ์และวัด เช่น กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัด เพื่อยกระดับความตระหนักรู้ ลดช่องโหว่ และเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันตนเองจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่อาจเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากวัดหรือพระสงฆ์ การจัดทำมีระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์กฎหมายฯ โดยกำหนดกรอบ

¹ วัดลาดปลาเค้า แขวงจระเข้บัว เขตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร/ Wat Lat Pla Khao, Chorakhe Bua Subdistrict, Lat Phrao District, Bangkok.

ระยะเวลาและขั้นตอนที่ชัดเจน จะช่วยให้การคุ้มครองคณะสงฆ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเชิงรุก ถือเป็นปัจจัยเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่พระพุทธศาสนาของไทย

คำสำคัญ : คุ้มครองคณะสงฆ์; คัมภีร์พระพุทธศาสนา; วิเคราะห์

Abstract

This research paper aims to analyze the principle and method of Sangha protection appeared in Buddhist cannon to continue Sangha's status and leadership in the mid of unstable current of society using a document analysis method and written in descriptive approach.

The research findings revealed that protection and safeguarding of Buddhist monks as prescribed in the Theravāda Buddhist scriptures constitutes a fundamental mechanism established by the Buddha through the Dhamma and Vinaya. These principles were instituted to preserve the purity of the Saṅgha and prevent any deterioration of the religion. When any Bhikkhu commits an act that violates the Vinaya, he must undergo the adjudication process as stipulated in the disciplinary regulations, and in severe cases, disrobe accordingly. Each category of the Vinaya plays a role in safeguarding the monastic community by regulating conduct, upholding monastic discipline, and preventing internal conflicts. These functions represent the true essence of protecting the Saṅgha, in accordance with the intention of the Buddha. In the context of contemporary Thai society, it is essential that the Supreme Sangha Council enforce ecclesiastical laws, regulations, and administrative procedures rigorously to strengthen standards of discipline, transparency, and accountability within the monastic community. At the same time, the government should allocate funding to a legal support center dedicated to protecting the Saṅgha, and consider establishing a legal assistance fund for monks as a structural mechanism for support. Moreover, the Lawyers Council of Thailand and relevant agencies should provide monks and temples with fundamental legal knowledge—such as criminal law, civil and commercial law, and other pertinent legal frameworks—to enhance legal awareness, reduce vulnerabilities, and strengthen their capacity to protect themselves from individuals or groups who may seek to exploit temples or monks for personal gain. Establishing a system to monitor and evaluate the operations of the legal support center, through clearly defined timelines and procedural frameworks, will improve the effectiveness and proactive functioning of the center. This will serve as a crucial factor in reinforcing the stability and long-term preservation of Buddhism in Thailand.

Keywords: Protection of the Sangha; Buddhist scriptures; analysis

บทนำ

พระสงฆ์หรือคณะสงฆ์เกิดขึ้นหลักจากที่พระพุทธองค์ได้ตรัสรู้ในระยะแรก ๆ พระพุทธองค์ทรงอุปสมบทให้กับกุลบุตรด้วยวิธีเอธิกขุอุปสัมปทา การรับสรณะคัมภีร์ ปัญหาพยากรณ์อุปสัมปทา และพุทฺเฒนอุปสัมปทา รวมถึงการบวชที่พระพุทธเจ้าทรงบวชให้เองทุกประเภทอนุโลมเข้าในการบวชด้วยเอธิกขุอุปสัมปทาทั้งหมด ต่อมาการบวชด้วยติสรณคัมภีร์อุปสัมปทา ทรงอนุญาตให้พระสาวกดำเนินการ และการบวชที่มอบให้พระสงฆ์เป็นใหญ่ในการให้การอุปสมบทคือ ญัตติจตุตถกัมมอุปสัมปทา² อันเป็นการบวชแบบเดียวที่ยังใช้กันมาจนถึงปัจจุบัน

เมื่อมีผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนามากขึ้น การที่จะปกป้องคุ้มครองพระสงฆ์ให้ปลอดภัยจากลัทธิเกิดรวมสมัยกับพระพุทธศาสนา และจากกฎหมายบ้านเมือง พระพุทธองค์ก็ทรงบัญญัติกฎระเบียบข้อบังคับเพื่อความเรียบร้อยของสงฆ์ และเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดกับคณะสงฆ์ แม้ในเบื้องต้นของการอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทา มีการสักถามถึงอันตรายอิทธิกรรม 13 ประการแก่กุลบุตรผู้จะเข้ามาบวช เพื่อปกป้องและคุ้มครองผู้ที่จะเข้ามาบวชให้ปลอดภัยจากอันตรายที่จะเกิดกับกุลบุตรที่จะเข้ามาบวช และทรงให้กุลบุตรที่เข้ามาบวชเป็นภิกษุดำรงอยู่ในศีล 4 ประการ คือ 1) ปาติโมกข์สังวรศีล คือ การสำรวมกายวาจาไม่ละเมิดสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้ 2) อินทริยสังวรศีล คือ การสำรวมอินทริยมิให้กิเลสเกิดขึ้นทางทวารทั้ง 6 3) อาชีวะปาริสุทธิศีล คือ การเลี้ยงชีพที่บริสุทธิ์ และ 4) ปัจจัยสันนิสสิตศีล คือ การพิจารณาประโยชน์ของการใช้สอยปัจจัย³ ซึ่งกฎระเบียบข้อบังคับนี้เป็นหลักที่จะปกป้องคุ้มครองพระสงฆ์หรือคณะสงฆ์ให้ปลอดภัยจากภัยอันตรายต่าง ๆ ได้

ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช พระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับนับถืออย่างกว้างขวาง ทำให้คนศรัทธาเลื่อมใสเข้ามาขอบวชเป็นจำนวนมาก จึงเป็นเหตุให้นักบวชนอกศาสนาเลื่อมใสสักการะ จึงปลอมปนเข้ามาบวชเผยแพร่ลัทธิของตนในนามพระพุทธศาสนา เป็นผลให้เกิดความสับสน แยกแยะ จนนำมาสู่การสังคายนาครั้งที่ 3 เพื่อสะสางสอบสวนหลักพระธรรมวินัยให้บริสุทธิ์ และเพื่อปกป้องคุ้มครองพระสงฆ์⁴

พระสงฆ์ในสังคมไทยเป็นชีวิตที่อยู่ภายใต้อำนาจรัฐ และเป็นสถาบันหนึ่งที่ช่วยขับเคลื่อนอัตลักษณ์ของการสร้างชาติและความเป็นไทย แม้จะพระป่าเองก็ถูกรวบเข้าสู่อำนาจรัฐและมีช่วยสร้างสำนึกความเป็นไทยแก่พุทธศาสนิกชนตั้งแต่อดีต และปฏิเสธไม่ได้ว่าอำนาจบริหารของมหาเถรสมาคมจากส่วนกลางที่ลดหลั่นกันมาโดยมีการให้คุณ ให้โทษผ่านการเลื่อนตำแหน่งบริหารปกครอง/สมณศักดิ์ ตลอดจนการตักเตือนหรือไล่อิสัย ได้ลดทอนความหลากหลายในการตีความคำสอนและรูปแบบปฏิบัติลง เพราะต้องกำหนดให้เป็นแบบแผนอันเดียว คือ พุทธศาสนาแท้ในแบบที่รัฐกำหนดดังตัวอย่างการใช้อำนาจรัฐเข้าจัดการกับสันตโศกและธรรมกายเป็นต้น การผนวกความเชื่อที่ว่า “พระสงฆ์ที่ดีเป็นเนื้อนาบุญ” และ “พระสงฆ์อารังไว้ซึ่งคุณธรรมของชาติ” นำไปสู่การต้องรู้สึกว่าคุณคนต้องช่วยกันชำระพระสงฆ์ให้สะอาด เพื่อเป็นแบบอย่างอันเป็นปูชนียบุคคลของสังคมและเป็นผู้ควรแก่การรับวัตถุธาอันจะส่งผลเป็นบุญมหาศาลในอนาคต สิ่งนี้กลายเป็นแรงจูงใจในการพยายาม

² วิมหา.อ. (ไทย) 1/69/97-98.

³ วิสุทธิ. (ไทย) 1/13/25-26.

⁴ วิมหา.อ. (ไทย) 1/68.

ตรวจสอบพฤติกรรมพระ ใช้อำนาจรัฐในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวและจัดการคนเห็นต่างซึ่งอาจเรียกว่า เตียรถีย์/อัสซีปปลอมบวช และโมเดลนี้ถูกยกให้เป็นหน้าที่หนึ่งของธรรมราชาหรือผู้มีอำนาจฝ่ายบ้านเมืองในการพิทักษ์พุทธศาสนา⁵

ในรอบปีที่ผ่านมาหลายต่อหลายครั้งที่เกิดปัญหากับคณะสงฆ์ และพระสงฆ์จะเห็นว่าบางเรื่องบางอย่างเกิดจากการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ที่มีส่วนรับผิดชอบ ทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักพระธรรมวินัย ในส่วนของการปกครองคณะสงฆ์นั้นเล่ากฎระเบียบใด ๆ ในปัจจุบันจึงเป็นเพียงข้อความบนแผ่นกระดาษ แต่ไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมได้ด้วยคณะสงฆ์เอง ต้องอาศัยกลไกทางบ้านเมือง สิทธิของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จึงก่อให้เกิดปัญหาในการตีความแห่งกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมาย (สัสสามัญญตา ทิฏฐิสสามัญญตา) เป็นช่องว่างระหว่างอาณาจักรกับพุทธจักรเรื่อยมา ปัจจุบันองค์กรฝ่ายบ้านเมืองที่ดูแลคณะสงฆ์ ก็ดูเหมือนว่านับวันจะเดินไปบนเส้นทางขนานกับคณะสงฆ์มากยิ่งขึ้นตามลำดับ ทำให้เกิดปัญหา และสร้างอุปสรรคในทางปฏิบัติงานร่วมกันอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างเขตแดนสงฆ์ กับเขตแดนบ้านเมือง ยิ่งพอเกิดเรื่องอะไรกับพระสงฆ์แล้ว ก็จะมีเข้ามาบังคับใช้กฎหมาย โดยไม่คำนึงถึงเพศภาวะของพระสงฆ์ ก็ยิ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ไม่หวังดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนา เข้ามากล่าวอ้าง และบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติอีกทางหนึ่งด้วย⁶

ในปัจจุบันมีบุคคลและกลุ่มบุคคลได้กระทำการในลักษณะก่อกวนแกล้งเอาไรต์เอาเปรียบแสวงหาผลประโยชน์จากคณะสงฆ์ รวมทั้งมีข้อพิพาทเกี่ยวกับวัด ที่ธรณีสงฆ์ศาสนสมบัติของวัดและอื่น ๆ ซึ่งมีการฟ้องร้องดำเนินคดีกับวัด พระสังฆาธิการ และพระภิกษุ ส่งผลให้วัดและพระภิกษุตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีปกครอง ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่วัดและพระภิกษุโดยทั่วไป แม้จะมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทำหน้าที่ในการสนองงาน และช่วยบรรเทาปัญหา แต่ก็มีข้อจำกัด และขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะด้านอันเกี่ยวกับคดีความที่จะช่วยเหลือวัด พระสังฆาธิการ หรือพระภิกษุได้อย่างทั่วถึง และทันท่วงที เมื่อพิจารณาถึงภาคประชาชนที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน ซึ่งเป็นผู้ยากไร้ และไม่ได้รับความเป็นธรรมจะมีศูนย์ช่วยเหลือประชาชนในส่วนราชการหลายหน่วยงาน แต่ในส่วนของคณะสงฆ์ไม่ปรากฏว่ามีศูนย์หรือหน่วยงานใดที่มีบทบาทหรือภารกิจในการช่วยเหลือวัดและคณะสงฆ์ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมเป็นการเฉพาะ

การจัดตั้งศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์ โดยมติมหาเถรสมาคมครั้งที่ 11/2564 เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2564 สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม มติที่ 272/2564 โดยมีหน้าที่และอำนาจ 7 ประการ ประกอบด้วย 1) ส่งเสริม สนับสนุนและประสานการดำเนินงานของส่วนราชการ หน่วยงานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนงานภารกิจส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างการเข้าถึงความยุติธรรมของวัด และคณะสงฆ์ 2) ดูแล ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และแก้ไขปัญหาแก่วัด และคณะสงฆ์ ตลอดจน

⁵ ประชาไท, โลกวัชชะ: ใครคือผู้กำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมของพระ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.prachatai.com/journal/2017/11/73914> [6 กันยายน 2565].

⁶ มติชนออนไลน์, รายงานพิเศษ: องค์กรปกครองคณะสงฆ์ไทยในสภาวะ “อ่อนแรง-เชื่องช้า-ไม่ทันโลก”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.matichon.co.th/education/news_3115588 [6 กันยายน 2565].

ประชาชนที่มีข้อพิพาทหรือได้รับความเดือดร้อนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัดและคณะสงฆ์ หรือผู้ที่ต้องการคำแนะนำทางด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม 3) พิจารณาเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ ปัญหาความไม่เป็นธรรม และรับแจ้งเบาะแสข้อมูลการกระทำผิดกฎหมายต่าง ๆ หรือพระธรรมวินัย หรือกฎระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้องกับวัด และคณะสงฆ์ 4) โกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทตามที่คู่กรณีร้องขอ เกี่ยวกับความแพ่งหรือความอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้ โดยให้ดำเนินตามกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หรือจัดการความขัดแย้งตามระเบียบ กฎหมาย และแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องและเหมาะสม 5) ประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ทางด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม 6) ให้ความช่วยเหลือ ดูแล วัด และคณะสงฆ์ที่ได้รับผลกระทบหรือความเสียหายจากการกระทำผิด และประเด็นทางกฎหมาย ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจ 7) ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย⁷

ด้วยเหตุผลตามที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึง “รูปแบบการจัดตั้งศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์เชิงพุทธบูรณาการ” โดยจะศึกษาถึงแนวทางการปกป้องคุ้มครองพระสงฆ์ คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และแนวทางการจัดตั้งศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์ มีแนวทางอย่างไรที่จะช่วยส่งเสริมให้พระสงฆ์และคณะสงฆ์เป็นนีนานาบุญ และให้เป็นที่ยอมรับของสังคม สามารถที่จะขจัดอิทธิพลที่เกิดขึ้นกับคณะสงฆ์ให้บริสุทธิ์ และเสนอรูปแบบการจัดตั้งศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์เชิงพุทธบูรณาการ โดยใช้หลักการในทางพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนร่วม และใช้เป็นเครื่องมือเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จโดยไม่ต้องบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปกป้องคุ้มครองคณะสงฆ์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. วิเคราะห์การปกป้องคุ้มครองคณะสงฆ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การปกป้องคุ้มครองคณะสงฆ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาการปกป้องคุ้มครองคณะสงฆ์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท โดยอาศัยข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกที่เกี่ยวข้องทั้งหมด และหนังสือหรือบทความอัน สำคัญทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนหนังสือ งานวิจัยและบทความอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
2. ศึกษาวิเคราะห์การปกป้องคุ้มครองคณะสงฆ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา โดยอาศัยข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกที่เกี่ยวข้องทั้งหมด และหนังสือหรือบทความอัน สำคัญทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนหนังสือ งานวิจัยและบทความอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
3. รวบรวม เรียบเรียง วิเคราะห์ข้อมูล
4. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

⁷ มติมหาเถรสมาคม, รายงานการประชุมคณะกรรมการมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 11/2564, วันที่ 30 เมษายน 2564.

ผลการวิจัย

การปกป้องคุ้มครองพระสงฆ์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า การกระทำในทางพระพุทธศาสนาถูกเรียกว่า “กรรมบถ” หมายถึง หนทางแห่งการทำความ อันประกอบด้วย กายกรรม วาจกรรม และมโนกรรม ผู้ที่มีเจตนาคิดร้ายต่อพระสงฆ์ ใส่ความป้ายสี หรือกระทำการลอบทำร้ายจนพระสงฆ์ถึงแก่ความตาย ย่อมสะท้อนอุปนิสัยและพฤติกรรมที่หยาบช้า ถูกครอบงำด้วยโมหะอวิชชา และอยู่ห่างไกลจากการเข้าถึงพระธรรม ในอรรถกถาธรรมบท ภาษาบาลี ทัศนะวรรคหมวดว่าด้วยอาชญา อธิบายถึงความผิดอันเนื่องด้วยการลงทัณฑ์ ได้แก่ การใช้กำลังทำร้าย เช่นฆ่า หรือเบียดเบียนผู้อื่นจนได้รับความเดือดร้อน ซึ่งนับเป็นการกระทำที่มีโทษหนักตามหลักพระพุทธศาสนา การปกป้องพระสงฆ์ตามคัมภีร์เถรวาทสะท้อนให้เห็นร่องรอยการบริหารพระศาสนาของพระพุทธเจ้า ผ่านการบัญญัติกฎหมายสงฆ์หรือพระวินัย เพื่อป้องกันความเสื่อมของพระธรรมและพระสงฆ์ การกล่าวร้ายปฏิฆาตต่อพระสงฆ์หรือคณะสงฆ์โดยปราศจากความจริงถือเป็นบาปอันใหญ่หลวง ตามหลักธรรมเรียกว่า “ปาปวรรค” ในอีกด้านหนึ่ง กฎหมายพระสงฆ์และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน เพื่ออุดช่องว่างที่เปิดโอกาสให้ผู้ไม่หวังดีเข้ามาก่อให้เกิดความเสียหายต่อพระศาสนา การปกป้องคณะสงฆ์จึงเป็นภาระหน้าที่สำคัญของเจ้าคณะผู้ปกครองในโครงสร้างการบริหารคณะสงฆ์ไทย

ในทางพุทธปรัชญาเถรวาท พระสงฆ์เป็นหนึ่งในพุทธบริษัทที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความต่อเนื่องของพระพุทธศาสนา การธำรงพระศาสนาจึงต้องอาศัยหลักการศึกษา 3 ประการ คือ ปรีชาปฏิบัติ และปฏิเวธ การคุ้มครองพระสงฆ์จำต้องตั้งอยู่บนพุทธธรรมเป็นสรณะ โดยเฉพาะในบริบทสังคมไทยที่ยังมีความอ่อนแอในหลายมิติ การประยุกต์ใช้วิธีการทางกฎหมายให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัย จึงเป็นแนวทางสำคัญในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ทั้งนี้ พระสงฆ์และองค์กรคณะสงฆ์จำเป็นต้องปรับบทบาท วิธีคิด และวิธีดำเนินงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ร่วมสมัย โดยไม่ละทิ้งหลักการตามพระธรรมวินัย การแสวงหาความรู้ใหม่เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่คณะสงฆ์เป็นภารกิจสำคัญ พระวินัยหรือพระวินยาธิการ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านพระวินัย มีบทบาทสูงในการวินิจฉัยอธิกรณ์ และรักษาความถูกต้องตามพระวินัย จึงเป็นเอกลักษณ์สำคัญของคณะสงฆ์เถรวาทที่ยึดมั่นในพระวินัยเป็นหลัก โดยมีเจตนารักษาความบริสุทธิ์ของสังฆมณฑลอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่กำกับการปกครองคณะสงฆ์ได้บังคับใช้มาเป็นเวลานาน อาจมีข้อบกพร่องและช่องว่างที่เปิดโอกาสให้เกิดการแสวงหาผลประโยชน์หรือสร้างความเสียหายแก่พระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาประจำชาติไทย

ดังนั้น หากกฎหมายคณะสงฆ์ได้รับการปรับปรุงให้ทันต่อสภาพสังคมปัจจุบัน ก็จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและความรัดกุมในการคุ้มครองพระศาสนาได้มากยิ่งขึ้น ขณะที่พระวินัยตามคัมภีร์เถรวาทไม่จำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติม เพราะเป็นหลักการที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้โดยสมบูรณ์ แต่สิ่งที่ควรปรับคือวิธีคิดและแนวพิจารณาบางประการให้สอดคล้องกับบริบทสมัยใหม่ หมวดต่าง ๆ ในคัมภีร์เถรวาทมีบทบาทเป็นหลักประกันในการปกป้องพระสงฆ์อย่างแท้จริง โดยหากพระสงฆ์ละเมิดพระวินัย ก็จำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการอธิกรณ์หรือถึงขั้นลาสิกขา พระธรรมเป็นคำสอน ส่วนพระวินัยเป็นคำสั่งและแนวปฏิบัติ แม้คณะสงฆ์ไทยจะมีหน่วยงานด้านพระวินัย คือ พระวินยาธิการ ทำหน้าที่แทนอยู่แล้ว แต่การปฏิบัติภารกิจยังไม่อาจบรรลุผลเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน

จุดอ่อนสำคัญของวัดและคณะสงฆ์ในปัจจุบัน คือ การขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ทั้งกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจการคณะสงฆ์ ส่งผลให้ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างวัด พระสงฆ์ และบุคคลภายนอกมีแนวโน้มทวีความซับซ้อนและเปิดช่องให้มีการแสวงหาผลประโยชน์จากผู้ไม่หวังดี วัดและพระสงฆ์จึงตกอยู่ในสภาวะเปราะบาง ขาดกลไกป้องกันที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาความวุ่นวายในหลายพื้นที่และเป็นประเด็นที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน แนวคิดการจัดตั้ง “ศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์” ประจำทุกจังหวัดทั่วประเทศ จึงถือเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงต่อการสนับสนุนวัดและพระสงฆ์ ศูนย์ดังกล่าวจะทำหน้าที่เป็นแหล่งพึ่งพิงในการให้คำปรึกษา แนะนำแนวทาง และแก้ไขปัญหาทางกฎหมายอย่างตรงจุด การกระจายศูนย์กฎหมายไปสู่ทุกภูมิภาคจะช่วยให้วัดและพระสงฆ์สามารถเข้าถึงข้อมูลและความช่วยเหลือทางกฎหมายได้อย่างสะดวก ทัวถึง และมีประสิทธิภาพ เป็นผลดีในเชิงบวกต่อเสถียรภาพของคณะสงฆ์โดยรวม คณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะ และวัฒนธรรม วุฒิสภา ได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าวและเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนแนวทางนี้อย่างสำคัญ รวมทั้งการสนับสนุนจากมหาเถรสมาคม ซึ่งช่วยเสริมพลังในการขับเคลื่อนงานคุ้มครองพระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ การให้ความรู้กฎหมายเบื้องต้นแก่พระสงฆ์ภายในวัดถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นพื้นฐานที่ทำให้พระสงฆ์สามารถประเมินสถานการณ์ทางข้อกฎหมายได้อย่างถูกต้อง ลดความเสี่ยงจากความไม่รู้ ซึ่งมักเป็นต้นเหตุของปัญหา

โครงสร้างการจัดตั้งศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในหลายระดับ โดยเฉพาะกรมการมมหาเถรสมาคมทั้งองค์คณะ สภานายความ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมทั้งคณะสงฆ์ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การบูรณาการระหว่างหน่วยงานเหล่านี้จะเป็นโครงสร้างสำคัญในการสร้างกลไกการคุ้มครองวัดและพระสงฆ์ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงคือวัด คณะสงฆ์ และพระสงฆ์ ที่จะสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะ และวัฒนธรรม วุฒิสภา ยังเน้นย้ำว่า ความรู้กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจการวัด เป็นประเด็นอ่อนไหวและน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง การมีปัญหาโดยปราศจากความรู้ทางกฎหมายที่ถูกต้องอาจนำไปสู่ความเสียหายร้ายแรงต่อวัดและคณะสงฆ์ การจัดตั้งศูนย์กฎหมายพร้อมทีมงานผู้เชี่ยวชาญจากกระบวนการยุติธรรมจึงเป็นกลไกสำคัญในการให้คำปรึกษา แนะนำ และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เมื่อกลไกเหล่านี้ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาที่ไม่ชอบธรรมในวงการคณะสงฆ์ก็จะค่อย ๆ ลดลงและหมดสิ้นไปในที่สุด

อภิปรายผล

การทำลายพระสงฆ์ทั้งทางกาย วาจา และใจ นับเป็น “กรรมบถ” ที่มีโทษร้ายแรงอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้กระทำมักเป็นผู้มีโมหะ อวิชชา และขาดศีลธรรม เป็นบุคคลที่ไม่อาจเข้าถึงธรรมได้ง่าย ในอรรถกถา *ธรรมบท ทัณตวรรค* ได้กล่าวถึงผลของการทำร้าย ช่มเหง หรือเบียดเบียนผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ทรงศีล ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ย่อมเป็นกรรมหนักที่ให้ผลร้ายแรงในภพชาติ สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยยุคปัจจุบัน ซึ่งมีการกล่าวร้าย ใส่ร้าย และทำร้ายพระสงฆ์เป็นระยะ ๆ จึง

จำเป็นต้องมีมาตรการทางธรรมและทางกฎหมายควบคู่กันไปเพื่อปกป้องคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนาโดยรวมการปกป้องคุ้มครองพระสงฆ์ตามคัมภีร์เถรวาท ปราภฏชัดเจนผ่านการบัญญัติ “พระวินัย” ซึ่งเป็นเครื่องรักษา ระบบสงฆ์ตั้งแต่ครั้งพุทธกาล พระพุทธองค์ทรงวางระบบการพิจารณาอิทธิกรณ การกำหนดโทษ และวิธีการตัดสินคดีสงฆ์อย่างละเอียด เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของหมู่สงฆ์และเพื่อมิให้บุคคลผู้ไม่หวังดีเข้ามาแทรกแซงคณะสงฆ์ได้ จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับบริบทสังคมและปัญหาที่เกิดขึ้นจริง อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายรัฐจะสามารถสนับสนุนการบริหารคณะสงฆ์ได้ แต่ “รากแก้ว” ของการคุ้มครองพระสงฆ์ยังคงอยู่ที่พระธรรมวินัยตามคัมภีร์เถรวาท เพราะเป็นหลักไม่แปรเปลี่ยนและเป็นเกณฑ์สูงสุดของสงฆ์

เมื่อเปรียบเทียบกับกรปกครองคณะสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบัน แม้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 จะเป็นกฎหมายหลักที่ใช้ในการบริหารงานสงฆ์มาเป็นเวลานาน แต่ยังมีช่องว่างบางประการที่เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกหรือผู้ไม่หวังดีเข้ามาแทรกแซงคณะสงฆ์ได้ จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับบริบทสังคมและปัญหาที่เกิดขึ้นจริง อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายรัฐจะสามารถสนับสนุนการบริหารคณะสงฆ์ได้ แต่ “รากแก้ว” ของการคุ้มครองพระสงฆ์ยังคงอยู่ที่พระธรรมวินัยตามคัมภีร์เถรวาท เพราะเป็นหลักไม่แปรเปลี่ยนและเป็นเกณฑ์สูงสุดของสงฆ์

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การปกป้องพระสงฆ์ต้องอาศัยทั้งสามระบบ คือ ธรรมวินัย กฎหมาย และบทบาทของสงฆ์เอง โดยเฉพาะพระวินยการหรือผู้รักษาพระวินัย ซึ่งต้องมีความรู้ความสามารถ และความกล้าหาญเพียงพอในการตัดสินอิทธิกรณต่าง ๆ อย่างเที่ยงธรรม หากพระสงฆ์ผู้รักษาวินัยเข้มแข็ง ยึดมั่นในหลักธรรม ย่อมเป็นเกราะป้องกันความเสื่อมของพระศาสนาได้อย่างดีที่สุดในทางพุทธปรัชญาเถรวาท พระสงฆ์เป็นหนึ่งในพุทธบริษัท 4 มีบทบาทสำคัญต่อการสืบต่อพระพุทธศาสนา การศึกษาปฏิบัติตามหลัก ปรีชาติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ เป็นเครื่องเสริมสร้างความมั่นคงของคณะสงฆ์ และเป็นการปกป้องตนเองจากพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่จะนำไปสู่การผิดพระวินัย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ ที่ระบุว่า การบริหารคณะสงฆ์ต้องตั้งอยู่บนหลักพระวินัยเป็นสำคัญ หากพระสงฆ์มีวินัยมั่นคงย่อมลดปัญหาการเบียดเบียนและการใส่ร้ายต่อสงฆ์ได้ อีกทั้งสอดคล้องกับงานของ ภาณุวัฒน์ สุจารี ที่ชี้ว่า พ.ร.บ.คณะสงฆ์ ยังมีช่องว่างหลายประการซึ่งเอื้อต่อการแทรกแซงศาสนา จึงควรมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทสังคม และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดสุวัฒนดิลกคุณ ที่ศึกษาบทบาทพระวินัยธรและชี้ว่าผู้รักษาพระวินัยคือหัวใจของการคุ้มครองคณะสงฆ์ เพราะเป็นบุคคลที่มีอำนาจตัดสินอิทธิกรณและรักษาความบริสุทธิ์ของพระศาสนา

การปกป้องคุ้มครองคณะสงฆ์ในบริบทสังคมไทยปัจจุบันมีจุดอ่อนสำคัญ คือ การที่พระสงฆ์และวัดจำนวนมากขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ทั้งกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้งกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินวัดและการบริหารจัดการกิจการสงฆ์ ความไม่รู้เหล่านี้นำไปสู่ปัญหาข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งภายในวัดและระหว่างวัดกับบุคคลภายนอก ทำให้เกิดช่องว่างที่เอื้อให้ผู้ไม่หวังดีแสวงหาผลประโยชน์และสร้างความเสียหายแก่พระศาสนา และเป็นเหตุให้เกิดความวุ่นวายในวงการคณะสงฆ์อย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยเสนอแนะว่า แนวคิดการจัดตั้ง “ศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์” ในทุกจังหวัดทั่วประเทศเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ โดยศูนย์ดังกล่าวจะเป็นแหล่งให้คำปรึกษา ให้ความรู้ เผยแพร่ความเข้าใจ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวัดและพระสงฆ์ รวมทั้งช่วยวิเคราะห์กรณีพิพาททางกฎหมายในเบื้องต้นให้แก่เจ้าอาวาสและคณะสงฆ์ในแต่ละพื้นที่ เมื่อมีศูนย์ลักษณะนี้ในทุกภูมิภาค พระสงฆ์จะสามารถเข้าถึงบริการด้านกฎหมายได้ง่ายขึ้น และได้รับความช่วยเหลืออย่างทันที่ทันที่ ลดปัญหาความผิดพลาดจากความไม่รู้ และลดความเสี่ยงของการถูกเอาเปรียบจากบุคคลภายนอก

โครงสร้างของศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์ควรเกิดจากความร่วมมือของหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ทั้งส่วนกลางและส่วนจังหวัด ได้แก่ มหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สภานายความ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งตัวแทนวัดและพระสงฆ์ในจังหวัด เมื่อหน่วยงานเหล่านี้ร่วมมือกันอย่างเป็นองค์รวม การแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่เกิดขึ้นกับวัดและคณะสงฆ์จะมีความชัดเจน โปร่งใส และเป็นธรรมมากขึ้น ทั้งยังเป็นการสร้างเครือข่ายปกป้องพระสงฆ์ที่มีความมั่นคงในระดับจังหวัดและระดับประเทศ

ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะ และวัฒนธรรม วุฒิสภา และมหาเถรสมาคม มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการผลักดันแนวคิดนี้ รวมทั้งให้ความเห็นชอบและสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่พระพุทธศาสนาในมิติด้านกฎหมาย การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่พระสงฆ์ในระดับวัดอย่างน้อยในระดับเบื้องต้น จึงเป็นสิ่งที่ควรเร่งดำเนินการ เพื่อให้พระสงฆ์มีหลักคิดพื้นฐานในการปกป้องสิทธิของวัดและดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย การสร้างความรู้กฎหมายให้แก่วัดและคณะสงฆ์ถือเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่จำเป็นต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระยะยาว การวิเคราะห์นี้สอดคล้องกับงานของ พระมหาสมณฤทธิ์ สุระเมธี ซึ่งชี้ว่า ปัญหาของคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันจำนวนมากเกิดจากความไม่เข้าใจกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายทรัพย์สินของวัด ทำให้ถูกฉ้อโกงและเกิดข้อพิพาทที่รุนแรง ซึ่งยืนยันว่าการมีศูนย์กฎหมายหรือผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายในแต่ละจังหวัดช่วยลดปัญหาได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของ นพพร สุขจิต ที่พบว่า การขาดความรู้ด้านกฎหมายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้วัดเสียเปรียบในการต่อสู้คดีต่าง ๆ และเสนอให้มีการพัฒนาหลักสูตรกฎหมายสำหรับสงฆ์โดยเฉพาะ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูศรีคัมภีร์ญาณ ที่กล่าวว่าการคุ้มครองพระสงฆ์ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างรัฐ คณะสงฆ์ และหน่วยงานยุติธรรม จึงจะสามารถแก้ไขความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นกับพระสงฆ์ได้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาทำให้ผู้วิจัยวิเคราะห์และได้องค์ความรู้เรื่อง วิเคราะห์การปกป้องคุ้มครองคณะสงฆ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ออกมา 3 ประเด็นดังนี้

1. องค์ความรู้ด้านหลักธรรมและพระวินัยในการคุ้มครองพระสงฆ์ จากประเด็นแรกงานวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ว่า

- 1.1 พระวินัยคือระบบคุ้มครองสงฆ์ที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้โดยสมบูรณ์
  - พระวินัยทำหน้าที่เสมือน “กฎหมายของสงฆ์”
  - ใช้ตัดสินคดีสงฆ์ (อธิกรณ์)
  - จำกัดพฤติกรรมที่อาจนำศาสนาเสื่อม
  - เป็นเครื่องป้องกันภัยจากบุคคลที่มุ่งร้ายหรือใส่ร้ายพระสงฆ์

- 1.2 การทำร้ายหรือกล่าวร้ายพระสงฆ์เป็นกรรมมถฝ่ายชั่วที่มีผลหนัก
  - อรรถกถา *ธรรมบท ทัศนทวารค* ระบุว่าผู้ทำร้ายสงฆ์เป็นผู้มีโมหะรุนแรง
  - ถือเป็นปาปกรรม (ปาปวรรค)
  - สร้างผลเสียเชิงสังคมและศีลธรรม
- 1.3 การปกป้องพระสงฆ์ต้องอาศัยหลัก ปริยัติ-ปฏิบัติ-ปฏิเวธ
  - เพื่อให้สงฆ์ดำรง “มาตรฐานแห่งความเป็นสงฆ์”
  - ทำให้สงฆ์สามารถป้องกันตนเองและสถาบันได้ตามหลักวินัย

2. องค์ความรู้ด้านการจัดการปัญหาสมัยใหม่ของคณะสงฆ์ จากประเด็นที่สอง งานวิจัยทำให้เห็นว่า

- 2.1 คณะสงฆ์ไทยมี “ช่องโหว่ทางกฎหมาย” ที่ทำให้เกิดข้อพิพาทจำนวนมาก
  - พระสงฆ์ไม่รู้กฎหมายอาญา แพ่ง-พาณิชย์
  - วัดขาดระบบบริหารจัดการคดี
  - เอื้อต่อการถูกเอาเปรียบและถูกแทรกแซง
  - เป็นสาเหตุสำคัญของความวุ่นวายในวงการสงฆ์
- 2.2 การจัดตั้ง “ศูนย์กฎหมายเพื่อคณะสงฆ์” คือคำตอบสำคัญ
  - ให้คำปรึกษา
  - ป้องกันข้อพิพาท
  - ช่วยเจ้าอาวาสจัดการเอกสารและสิทธิของวัด
  - ลดการแสวงหาผลประโยชน์จากบุคคลภายนอก

2.3 กลไกความร่วมมือหลายภาคส่วนช่วยเสริมความมั่นคงของศาสนา ศูนย์กฎหมายต้องประกอบด้วย

- มหาเถรสมาคม
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
- สภานายความ
- กระทรวงยุติธรรม
- กระทรวงมหาดไทย
- อัยการ-ตำรวจ
- นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา
- อปท. และวัดในพื้นที่

3. องค์ความรู้ใหม่ (New Knowledge Contribution) จากการรวม 2 ประเด็น สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ดังนี้

3.1 โมเดลใหม่: “ระบบคุ้มครองคณะสงฆ์ 2 ชั้น” (Two-Layer Sangha Protection System)

ชั้นที่ 1 : คุ้มครองโดยคัมภีร์ (Scriptural Protection)

- พระธรรม → ให้หลักคิดทางศีลธรรม
- พระวินัย → ควบคุมพฤติกรรมสงฆ์และจัดการอธิกรณ์
- กรรมมถ-ปาปวรรค → ให้กรอบศีลธรรมต่อสังคม

ชั้นที่ 2 : ค้คุมครองโดยกฎหมายสมัยใหม่ (Legal-Administrative Protection)

- พ.ร.บ.คณะสงฆ์
- ศูนย์กฎหมายเพื่อพระสงฆ์
- ระบบยุติธรรมและที่ปรึกษากฎหมาย
- องค์กรสงฆ์-รัฐ-ยุติธรรมร่วมกันทำงาน

ผลลัพธ์

- ป้องกันปัญหาภายในวัด
- ลดความขัดแย้งและช่องว่างทางกฎหมาย
- สร้างภาพลักษณ์ความมั่นคงให้พระศาสนา

3.2 หลักคิดใหม่ : “การบริหารคณะสงฆ์บนฐานพระวินัยและความรู้กฎหมาย”

- พระวินัย = หลักธรรมคุมภายใน
- กฎหมาย = เครื่องมือช่วยในทางปฏิบัติ

3.3 มิติใหม่ของการศึกษาพระพุทศาสนาแบบสหวิทยาการ งานวิจัยนี้เปิดพื้นที่ใหม่ให้แก่

- พุทธปรัชญา
- การบริหารคณะสงฆ์
- นิติศาสตร์
- รัฐศาสตร์ และการบริหารราชการแผ่นดิน

โดยชี้ให้เห็นว่า การค้คุมครองพระสงฆ์จำเป็นต้องใช้ความรู้ร่วมหลาย ศาสตร์ ซึ่งไม่เคยถูกวิเคราะห์อย่างชัดเจนมาก่อนในงานศึกษาด้านพระสงฆ์

รูปภาพที่ 1 รูปแบบการปกป้องค้คุมครองคณะสงฆ์ในคัมภีร์พระพุทศาสนา

สรุป

การปกป้องคุ้มครองคณะสงฆ์ตามคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทมีลักษณะเป็นระบบที่พระพุทธรองค์ทรงวางไว้เพื่อรักษาความบริสุทธิ์ของพระศาสนา โดยมีแก่นสำคัญอยู่ที่พระธรรมและพระวินัย พระวินัยทำหน้าที่เป็นกฎหมายภายในของสงฆ์ ควบคุมพฤติกรรมสงฆ์และเป็นกรอบในการตัดสินใจกรณีพิพาท เพื่อให้สงฆ์อยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อยและป้องกันความเสื่อมเสีย การกล่าวร้าย ทำร้าย หรือเบียดเบียนพระสงฆ์ถือเป็นกรรมหนักตามหลักกรรมบถและปาปวรรค ซึ่งถูกประณามอย่างชัดเจนในคัมภีร์ เช่น อรรถกถาธรรมบท ทัณฑวรรค ที่ย้ำผลร้ายของการเบียดเบียนผู้ทรงศีล การปกป้องคณะสงฆ์ยังปรากฏผ่านระบบสังฆกรรมต่าง ๆ เช่น การลงโทษผู้ผิดวินัย การพิจารณากรณีพิพาท และการกำหนดโทษปาราชิก สังฆาติเสส และหมวดต่าง ๆ ซึ่งล้วนเป็นกลไกป้องกันความสันคลอนของสถาบันสงฆ์ อีกทั้งยังมีข้อกำหนดเกี่ยวกับทรัพย์สิน การบริหารวัด และการอยู่ร่วมกันระหว่างสงฆ์เพื่อป้องกันข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ หลักธรรมที่เสริมสร้างความมั่นคง เช่น ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ก็เป็นการปกป้องเชิงคุณธรรม ทำให้สงฆ์มั่นคงในศีล สมาธิ และปัญญา รูปแบบการคุ้มครองคณะสงฆ์ในคัมภีร์เถรวาทเป็นระบบผสมผสานระหว่างกฎระเบียบทางวินัย หลักธรรมเชิงศีลธรรม และกลไกสังฆกรรมที่ทำงานร่วมกันเพื่อป้องกันมิให้เกิดความแตกแยก ความเสื่อม หรือความเสียหายต่อพระพุทธศาสนา ถือเป็นระบบคุ้มครองที่สมบูรณ์และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพระพุทธศาสนาเถรวาท

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการทำวิจัยครั้งนี้ประเด็นสำคัญที่ควรศึกษาต่อ คือ การขับเคลื่อนและทิศทางการทำงานของศูนย์กฎหมายเพื่อปกป้องคุ้มครองคณะสงฆ์ไทย ที่มีการทำบันทึกความร่วมมือกับทุกหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อปกป้องคุ้มครองคณะสงฆ์โดยแท้จริง อีกทั้ง ต้องมีการประเมินผลการทำงานร่วมกันทุก ๆ 3 ถึง 6 เดือน เพื่อติดตามความคืบหน้าทั้งคณะสงฆ์ และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ที่ได้ลงพื้นที่ตรวจสอบเรื่องราวร้องเรียน และข้อพิพาทที่เกิดขึ้น อีกทั้ง ควรหาแนวทางแก้ไขปัญหาประยุกต์วิธีการทางกฎหมายให้สอดคล้องกับพระวินัย โดยสามารถแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งได้อย่างเป็นรูปธรรมและอธิบายตอบข้อสงสัยแก่สาธารณชนได้ รวมถึงนำความเชื่อมั่นศรัทธากลับคืนสู่พระพุทธศาสนาสืบไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อประโยชน์ในการศึกษาเนื้อหาให้มีความเข้าใจมากขึ้นในบริบทเรื่องราวที่เกิดขึ้น และเพื่อประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) แนวทางการประยุกต์พระธรรมวินัยให้สอดคล้องกับกฎหมายอาญาในสังคมไทยในปัจจุบัน
- 2) รูปแบบการจัดตั้งกระบวนการศาลสงฆ์ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย
- 3) ศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจของเจ้าอาวาสที่บริหารปกครองพระสงฆ์ภายในวัด

บรรณานุกรม

ประชาไท. โลกวิษชะ: ใครคือผู้กำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมของพระ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.prachatai.com/journal/2017/11/73914> [6 กันยายน 2565].

มติชนออนไลน์. รายงานพิเศษ: องค์กรปกครองคณะสงฆ์ไทยในสภาวะ “อ่อนแรง-เชิงซ้ำ-ไม่ทันโลก”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

https://www.matichon.co.th/education/news_3115588 [6 กันยายน 2565].

มติมหาเถรสมาคม. รายงานการประชุมคณะกรรมการมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 11/2564. วันที่ 30 เมษายน 2564.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกั 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2535.

